

Skandal dobil še širše dimenzije

Na deželni volitvah v lanskem juniju slovenska narodna skupnost v Furlaniji Julijski krajini prvič v 30-letni zgodovini avtonomne dežele ni izvolila svojega predstavnika in do deželni zbor. Za to so odgovorne politične sile tedanje večine, ki so bile brez potrebe spremenile do tedaj veljavni volilni red, po katerem je Slovenska skupnost vedno izvolila svojega deželnega poslanca. Naj bo komu všeč ali ne, je bil ta poslanec v očeh italijanske in mednarodne javnosti edini »stoodstotni« predstavniki slovenske manjšine, čeprav je v deželni zboru bilo še nekaj poslancev slovenskega materinega jezika.

Odsotnost oziroma izguba slovenskega deželnega poslanca se nam že hudo opleta in tako bo žal tudi v prihodnosti.

Italijanska demokracija in italijanska vlada sta zaradi pravkar omenjenega dogodka bili in sta še deležni hudih kritik in graj predvsem v mednarodnih manjšinskih organizacijah, katerih vpliv se, hvala Bogu, čedalje bolj krepi. To pa bo prej ali slej gotovo imelo posledice tudi v uradnih evropskih organizacijah in ustanovah. Tu je namreč Italija polnopravna članica.

Samo tako si moremo razlagati dejstvo, da zakonski osnutek, ki ga je pred dnevi posredovalo nekaterim slovenskim organizacijam ministrstvo za deželne zadeve, (vsebuje namreč »ukrepe v korist slovensko govorečega prebivalstva v tržaški in goriški pokrajini in prebivalstva slovenskega izvora (!) v videmski pokrajini«) posveča poseben člen (5.) vprašanju »zastopstva slovenske manjšine v deželni svet« (kot tudi v pokrajinskih in občinskih svetih v Trstu in Gorici). V poročilu ministrstvo pojasnjuje, da gre za »načelno določilo«, ki naj ga upošteva deželni volilni zakon.

V tem členu je rečeno, da »deželni volilni zakon ... vsebuje norme, ki naj bodo naklonjene zastopstvu slovensko govoreče manjšine v deželni svet«.

DRAGO LEGIŠA

Bosna 94 - ena sama izropana ruševina

Zavijanje siren, eksplozije granat in topovskih izstrelkov, rafali brzostrelk, s krovo oškropljene ulice, travniki in gozdovi: to je Bosna 94, na las podobna Bosni 92 in 93, le z razliko, da se je število žrtev še povečalo, da je ranjencev in pohabljenecv še več, da je Bosna ena sama izropana ruševina.

SAŠA RUDOLF

Ko grozi vojna ali vojnih grozot noče biti konca, se nikakor ne smemo predati ravnodušju, češ, nemočni smo. Če vojne niso zaustavili mogočni, ki krogijo usodo sveta, jo lahko še manj mi, nepomembni posamezniki. In vendar temu ni tako: z globoko vero in nenehno molitvijo je moč doseči cilje, ki z gledajo na prvi pogled nemogoči. Tako je zapisal v komentarju k papeževemu pozivu kristjanom, ob dnevu posta in molitve za Bosno, italijanski zgodovinar Riccardi in dodal, da nas nemoč mednarodne diplomacije spravlja v obup, toda trpljenje bosanskih narodov zahteva od nas, da vztrajamo pri mirovnih pobudah, da verujemo v možnost pravičnega miru, da pomagamo potrebnim, da se ne zadovoljujemo z dobavljanjem hrane, zdravil in vsega najnujnejšega, pač pa, da pomagamo tudi z vero in molitvijo. Zenevska pogajanja so propadla v celoti. V Bosni se boji nadaljujejo z

nezmanjšano močjo, srbsko topništvo bruha smrtonosne granate, požvižgajo se na grožnje Atlantskega zavezništva z letalskimi napadi. Bosansko politično vodstvo zahteva, da se pogajanja prenesejo z evropske na višjo, svetovno raven, torej v Združene narode. Predsednik Izetbegović je celo ponudil model, ponovitev neke vrste pariške konference, na kateri so rešili zamotano kamboško vprašanje. Istočasno, vztrajajo Bosanci, mora Varnostni svet odpraviti embargo na uvoz orožja in omogočiti Muslimanom pravico do samoobrambe. Sklicevanje na nasprotovanje Rusije je za Izetbegovića le izgovor, Zahod se namreč noče jasno vključiti v vojaško intervencijo, ki edina lahko v kratkem času reši zapleteni bosanski voz, trdijo v sarajevskih vladnih krogih. Če do tega ne bo prišlo, se bo bosanska država, v kateri bodo muslimani v večini, znašla med kladivom in nakovalom dveh sosednjih fašističnih režimov. S tem pa se bodo ustvarili pogoji, da bo tudi bosanska država potisnjena v objem skrajnežev in fundamentalistov.

Bosansko predsedstvo obenem zahteva zamenjavo pogajalske ekipe, točneje sopredsednikov Orwna in Stoltenberga. Ekipo, ki stalno izgublja, pravijo, je treba spremeniti, ji dati novo vodstvo, novega zagona, nove izzive. Owen in Stoltenberg sta se izpela, njun čas je mimo. Evropa in svet

Iz vsebine:

Kritično o protivednostih za sinhrotron (str. 3)

A. Pahor o svojih zgodovinskih raziskavah (str. 6)

J.P.: O knjigi V. Klemšeta (str. 5)

A. Kodelja: Rdeča krizantema (str. 2)

sta dolžna najti strategijo, za kar pa so potrebni novi mošje.

Vlada v Sarajevu si je medtem zadala eno samo nalogo: zagotoviti preživetje zime čim večjemu številu prebivalcev. To pa pomeni, da ljudje prejmejo zadostno pomoč v hrani in zdravilih, da imajo na voljo elektriko, plin in pitno vodo, naloge, ki bi jih moralo izvesti poveljstvo modrih čelad. Toda mirovne sile Združenih narodov v Bosni niso opravile svoje bistvene dolžnosti. Razlogov in razlag je več, med glavnimi pa je tudi dejstvo, da Združeni narodi zamenjajo poveljnike, čim se ti seznanijo z resničnim stanjem in resničnimi potrebami trpečega prebivalstva.

Predsednika Kučan in Travanut tudi o manjšinski zaščiti

V Kobaridu je bilo v soboto, 22. t. m., tradicionalno srečanje Slovencev iz videmske pokrajine in predstavniki občine Tolmin. Tokratno srečanje pa sta počastila

novoizvoljeni predsednik deželnega odbora Furlanije Julijske krajine Travanut in predsednik republike Slovenije Kučan. Ta dva sta se tudi uradno srečala in sicer

Tako je bilo na tradicionalnem srečanju Slovencev videmske pokrajine v Kobaridu (foto S. Ferrari)

v prostorih kobariškega muzeja prve svetovne vojne. Kot izhaja iz poročila deželnega tiskovnega urada, sta politika obravnavala najprej splošne razmere v svetu in na našem področju. Kučan je poudaril, da Slovenija upošteva prizadevanja Furlanije Julijske krajine za razvoj misli o združenju Evropi in je predsedniku deželne vlade predlagal, da bi v Rimu podprl predlog, da bi prišlo do rednih srečanj med Slovenijo in deželnimi oblastmi, na katerih bi obravnavali skupne probleme. Nadalje je Kučan tudi predlagal, da bi dežela podprla gospodarske pobude vzdolž slovensko-italijanske meje.

Predsednik deželne vlade se je strinjal s Kučanom glede potrebe, da je treba okrepite sodelovanje

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 27. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopsnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 28. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopsnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Poslušajmo, rišimo in pišimo!«; 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 29. januarja ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 »Ena se tebi je želja spolnila« — romantični sprehodi v nepovnovljivo obdobje umetnosti; 16.00 75 let po svetovni vojni; 16.30 Glasba za vse okuse; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Prežihov Voranc: »Doberdob«.

■ NEDELJA, 30. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Zakleti grad« (Mariza Perat); 12.00 Obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 31. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: Izidor Predan; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda — radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Brezposelnost: teorija in praksa.

■ TOREK, 1. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«.

■ SREDA, 2. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.00 Made in Italy; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Šest sodobnih tržaških pesnikov.

Ambrož Kodelja

Rdeča krizantema (3)

(Utrinek ob knjigi Radoslave Premrl Moj brat Janko-Vojko)

Ob srečanjih sem gospoda Janka Žagarja tudi večkrat previdno spraševal, kaj misli o napisu v Idrijski Beli pri Idriji, kjer naj bi bil Janko Premrl — Vojko ranjen. Z njemu lastno modrostjo je poudaril: »Ko so prišli partizani v župnišče na Ledinah in mi povedali, da je Janko padel, sem jim rekel: »Zakaj ste to naredili?« Eden me je pogledal in mi v obraz zabrusil: »Če ne boš tiho, far, bomo še tebe...« To je bilo vse... Od tedaj dalje so se moje vezi zrahljale s tisto partizansko četo... Čeprav so še prihajali redno in smo še naprej imeli partizanske pogrebe... »Torej ste nekaj sumili?«, sem ga previdno povprašal. »Seveda, saj jih je tam v idrijskih hostah padlo preveč, mnogo preveč. Italijani so bili vedno slabi strelci, Nemce pa sem predobro poznal iz prve vojne... Vojka so usmrtili najbližji, ker je mogoče bil preveč pošten, dozdeva pa se mi, da se ni najbolje razumel z vsemi borci, kar je v vsaki vojski normalno...«

Kadarkoli je nanesel pogovor na njegovo ledinsko obdobje, mi je g. Ža-

Janko Premrl — Vojko

gar vedno rekel: »Partizani so bili v ledinskem farovžu domači kot drugi župljani, tako je bil tudi Vojko. Srečen pa sem, da sem ga spoznal, škoda je zanj, pa prav zato sem vam poklonil to knjižico, da jo boste znali pravilno ceniti.«

Cerkev Sv. Hieronima na Nanosu
1018 m

Predsednika Kučan in Travanut...

med Slovenijo in Furlanijo Julijsko krajino in je tudi dodal, da je to ena bistvenih programskih točk nove deželne vlade. Glede gospodarskega sodelovanja je menil, da bo morala dežela izkoristiti vse možnosti, ki jih daje zakon za obmejna področja za uresničevanje gospodarskih pobud, saj omenjeni zakon predvideva določene ugodnosti, ki bi vsekakor bile zanimive in spodbudne. Travanut je tudi zahteval, da bi v komisijo o preseganju Osimskih sporazumov vključili predstavnika dežele Furlanije Julijske krajine.

Na sestanku sta predsednika obravnavala tudi vprašanje manjšin. Travanut je govoril o »zgodo-

vinskih zamudah« Italije v zvezi s priznanjem zaščitnih pravic slovenski manjšini, Kučanu pa je priporočil zanimanje za razvoj italijanske manjšine v Sloveniji.

Samo srečanje med predstavniki političnega, kulturnega, šolskega, verskega in gospodarskega življenja iz Benečije in zastopniki občine Tolmin je bilo že tradicionalno uglaseno na izmenjavo informacij o delovanju v minulem letu in oceni sedanjega položaja ter načrtom za naprej. Stiki med Tolminci in Benečani so že zgodovinsko utemeljeni in pokazalo se je, da je poživitev teh srečanj v obojestransko korist. Tako je bilo ponovno potrjeno tudi na tem zadnjem srečanju v Kobaridu.

Leta so tekla, barikade so padle v marsikateri stvari, zato je dozorel čas tudi za ta zapis. Skromen je, o človeku, ki ga nikoli nisem videl, se mu pa redno poklonim na »svojem« Nanosu, neglede na to, kakšno vreme me tam zaloti. Kipar Belač mu je v tisti kip dal poseben pronicujoč pogled, ki je enkrat, ko skozi veje posije sonce in se mi vedno dozdeva, da z vipavsko radovedno vnemo želi nekaj sporočiti...

Ko govorimo o naši polpretekli zgodovini, se večkrat dogaja, da jo prikazujemo v črno-beli tehniki, zavito v skrivnosti in neskončna ugibanja. Vsega tega bo vedno več, saj je čas že odmaknjen, pa tudi marsikdo si še ne upa spregovoriti, kajti povedati nekaj »iz oči v oči« je še vedno težko, čeprav vemo, da bomo marsikaj spoznali »v času in prostoru« ob srečanju z Nevidnim.

* * *

V Gregorčičevi dvorani v Trstu se je prejšnji teden pričel tečaj retorike, ki ga prireja Zveza slovenskih kulturnih društev v sodelovanju s Pravljničnim gledališčem iz Ljubljane. Tečaj traja 20 ur. Strokovnjaki na različnih področjih »umetnosti govora« so udeležence opozorili na najpogostejše napake pri branju, prostem govorjenju, recitiranju itd.

Škandal dobil še širše dimenzije

Ne glede na to, da bo osnutek zakona ostal v predalih ministrstva za deželne zadeve vsaj do sestave nove vlade in izvolitve novega parlamenta, moramo takoj poudariti, da nas takšno besedilo nikakor ne more zadovoljiti. Kaj pomeni »biti naklonjen« (favorire v it.)? Besedilo ne obvezuje deželnega zakonodajalca, naj dejansko zagotovi prisotnost manjšinskega zastopstva v deželnem zboru.

Na tem mestu ne bomo omenjali ostalih členov zakonskega osnutka. Hoteli smo le podčrtati, kako je odsotnost predstavništva slovenske manjšine v tako pomembnem organizmu, kot je deželni zbor Furlanije Julijske krajine, škandal mednarodnih razsežnosti. Vse to meče na Italijo veliko senco. Vlada pa je prav gotovo ne bo mogla odstraniti niti malo s takšnim zakonskim osnutkom, kakršnega je na predvečer konca 11. zakonodajne dobe dalo v javnost njeno ministrstvo za deželne zadeve. Škandal se tako le potrjuje in zadobiva še širše dimenzije.

Predsednik koordinacijskega združenja kraških vasi Grgič o protivrednostih za sinhrotron

»Ne bi želel, da bi se sedaj, ko so sredstva na razpolago, začeli prepirati«

»Vsebinsko pred kratkim podpisane konvencije o protivrednostih za gradnjo sinhrotrona še zdaleč ni taka, kot bi si želeli in kot nam je tudi bilo obljubljeno. Besedilo je po našem mnenju slabo, saj bi morala namenjena sredstva upravljati Kraška gorska skupnost, ne pa birokratske uprave kot so dežela, občina in pokrajina. Od šestnajstih predvidenih posegov pa je bilo KGS zaupanih le osem. Sedem jih bo dalje upravljala tržaška občina, po enega pa pokrajina in dežela.« S temi besedami je vsebino besedila ocenil Karlo Grgič, predsednik Koordinacijskega združenja kraških vasi, ki zastopa interese razlaščenih lastnikov in društev. Zakon o protivrednostih za gradnjo sinhrotrona, znan pod imenom »zakon o Krasu« (št. 16/92) je vzhodnokraškemu predelu namenil 22 milijard in 200 milijonov lir (nekaj denarja je bilo že razdeljenega, tako da ostaja še 15 milijard, ki naj bi jih dobili v naslednjih desetih letih).

V desničarskih krogih so nekateri po podpisu konvencije zagnali vik in krik zaradi »bogatega darila« manjšini, naravovarstveniki, ki bi želeli zaščititi že vsak plevel, pa se z večino načrtov in posegov, ki jih besedilo predvideva, ne strinjajo. Karlo Grgič, ki problematiko zelo dobro pozna, saj se s tem ukvarja že od samega začetka, je posamezne vidike zakona tako le analiziral.

ZGODOVINSKO OZADJE ZAKONA O PROTIVREDNOSTIH

»Dežela in občina sta se že 13. aprila 1990 obvezali, da bosta napravili več posegov v korist Krasa. Konkretno je dežela obljubila, da bo finančna sredstva upravljala Kraška gorska skupnost, poleg tega pa se je obvezala, da bo sklicala konferenco o teritoriju in uredila vprašanje jusarskih odborov. Občina pa naj bi po dogovorih poskrbela za toponomastiko, za dvojezične krajevne napise, omogočila vstop slovenskih predstavnikov v razne komisije (predvsem gradbeno in urbanistično), izdala dovoljenje za odprtje novih trgovin na tem vzhodnokraškem območju ter vrnila Ljudski dom v Trebčah. Občina pa je obljubila, da bo ustanovila posebno odborništvo za kmetijstvo, center za znanstvene in tehnološke raziskave pa naj bi zaposlil več prebivalcev prizadetih vasi. Pri gradnji infrastrukture naj bi sodelovali naši obrtniki. Od vseh teh obljub je danes dejansko ostalo le malo.«

PORAZDELITEV SREDSTEV

»Zakon št. 16. namenja 22 milijard in 200 milijonov lir za razvoj Krasa. Od teh bo šlo 15 milijard za infrastrukture in javno korist (poldrugo

Predsednik združenja Karlo Grgič

milijardo letno), 200 milijonov naj bi stala bonifikacija gozdov, za razvoj kmetijstva je bilo dodeljenih 900 milijonov, za ureditev opuščanih in degradiranih območij 1 milijarda in pol, za gradnjo večnamenskega centra na Opčinah pa še sto milijonov več. Nekaj sredstev je do sedaj, kot znano, že bilo razdeljenih — za razvoj kmetijske dejavnosti so nekateri kmetovalci že dobili prispevke, prav tako pa tudi tisti, ki so bili zadolženi za ureditev gozdov in za izdelavo načrta za občinsko izpostavo na Opčinah. Ostalih 15 milijard pa bomo dobili do leta 2001. Ta denar bo moral zadostovati za 16 posegov v javno korist, torej za ureditve raznih poslopij, športnih centrov, zelenih območij itd. Razdeljevanje bo potekalo v dveh fazah. Od letos do prihodnjega leta bomo dobili 4 milijarde in pol, do leta 2001 pa vsako leto po milijardo in pol. Upati je, da bomo nato lahko leta 2002 dobili nazaj tudi sredstva, ki smo jih izgubili predlani zaradi zavlačevanja Staffierijeve uprave, ki ni hotela podpisati konvencije.

Posege bodo upravljale krajevne zadruge ter športna in kulturna društva. V bistvu gre za obnovo in ureditev objektov, ki že obstajajo. Edina novost je pašniška zadruga v Bazovici, kjer naj bi odprli zadružni hlev in center za prodajo domačih pridelkov. Če bodo vsi ti projekti uresničeni, bo dobilo zaposlitev od 20 do 40 oseb, kar posebno v sedanjem času ni malo.«

SLAB DEŽELNI PRAVILNIK O POPRAVILU KRAŠKIH HIŠ

»Tudi kar zadeva popravilo kraških hiš, je dežela izglasovala zelo slab pravilnik, na podlagi katerega naj bi v prihodnjih 20. letih razdelili 3 milijarde lir. Kdor želi torej popraviti staro hišo, lahko dobi od dežele 80 milijonov posojila. S tem pravilnikom pa so nas upravitelji še enkrat opeharili. Ugotovili smo namreč, da v bistvu pravilnik podpira špekulante, čeprav

bi moral biti njegov namen ta, da bi spodbudil prebivalce, da bi obnovili tipične stare kraške zgradbe in s tem ohranili zgodovinsko jedro svojih vasi. Pogoji, ki jih besedilo postavlja za dodelitev posojila, pa so nemogoči. Kdor hoče obnoviti poslopje in zaprosi za posojilo, mora s tržaško občino podpisati posebno konvencijo, s katero se obveže, da bo poslopje dal v najem ali prodal, da skratka ne bo stanoval sam v njem. Prednost imajo tisti, ki predložijo načrt za obnovo večjega števila hiš (največ 12). Koordinacijsko združenje kraških vasi meni, da je ta pravilnik v škodo prebivalstvu, saj dejansko gradbenim podjetjem in privatnikom omogoča špekulacije. V korist je torej ljudem, ki jim je za naše vasi le malo mar. Prav zaradi tega razloga naše združenje tega deželnega pravilnika ni reklamiziralo in se je pritožilo pri pristojnih oblasteh.«

ODGOVOR NARAVOVARSTVENIKOM

»Sprajšujem se, kako lahko naravovarstveniki sploh lahko kritizirajo pobude in načrte, ki jih predvideva zakon za razvoj Krasa, ko pa stvari sploh ne poznajo. Koordinacijsko združenje kraških vasi jim je že marca lani predlagalo skupen sestanek. Pripravljeni smo bili, da bi se z njimi pogovorili o raznih, morda tudi skupnih posegih in po potrebi tudi spremenili naše načrte. Do danes pa od zelenih na ta predlog nismo dobili nobenega odgovora, zato res ne vem, na čem temeljijo njihove kritike. Osebnostno dvomim, da imajo realno osnovo.«

ŠE BOLJ KOT PREJ MORAMO BITI ENOTNI

»Četudi nas rezultati ne zadovoljujejo povsem, pa moramo le priznati, da je bilo to, kar smo dosegli, mogoče le zato, ker smo bili v naših zahtevah in akcijah enotni. Ne bi pa želeli, da bi se sedaj, ko so sredstva na razpolago, začeli prepirati o tem, kdo ima večje ali manjše pravice, kdo ima prednost in kdo ne. To bi bila samo izguba denarja, energij in živcev.«

(hj)

Z zadnje deželne seje Ssk

Edino slovensko stranko čaka v prihodnjih mesecih veliko dela

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnjem zasedanju v Nabrežini obsežno obravnavalo nove volilne preizkušnje, ki bodo izziv za vso italijansko družbo, a tudi za slovensko manjšino. Potrjeno je bilo stališče, da je treba prispevati k utrditvi in zmagi odprtih, demokratičnih sil, obenem pa zagotoviti izvolitev slovenskih parlamentarcev. Ssk je dala pobudo za prvo izmenjavo misli med predstavniki treh najbolj reprezentativnih političnih komponent med Slovenci, torej za skupen razgovor s slovenskima komponentama DSL in SKP. Dejanstvo pa je prišlo le do srečanja s SKP, medtem ko je DSL svoje poglede predstavila na javni skupščini. Ssk še naprej zagovarja stališče, da bi morali iskati širše koalicije Slovenci kot politični subjekt, s svojimi programskimi točkami in kandidati. Ostaja tudi pripravljena na širok dialog, obenem pa je sklenila, da spričo izredno kratkih rokov za odločitve ne zanemari nobenih možnih stikov in razgovorov, ki bi bili v skladu z omenjenima izhodiščema. Pozitivna izkušnja na tržaških občinskih volitvah se lahko še razširi in okrepi.

Spričo razpusta parlamenta in rokov za predložitev kandidatov ter volilno kampanjo bo strankin deželni kongres tik za parlamentarnimi volitvami, 9. in 10. aprila. Goriški pokrajinski kongres bo 19. februarja, izpeljati pa je treba še oba pokrajinska in deželni mladinski kongres. O volilnih izbira h bo torej odločal strankin dežel-

ni svet, ki bo sklican v začetku februarja, po potrebi pa še kasneje.

Deželno tajništvo Ssk je obširno razpravljalo tudi o predlogu vladnega zaščitnega osnutka, ki ga je tudi Slovenski skupnosti poslal na ogled minister za deželna vprašanja prof. Paladin. Stranka je potrdila negativno stališče o vsebini, ki se nekritično navezuje na Maccanicov osnutek. Stranka je glede Maccanicovega osnutka svojčas pripravila pripombe in spremljevalne predloge za celo knjigo. To gradivo bo torej z dodatnimi opombami poslala ministru Paladinu, ki je zaprosil za mnenje o besedilu v teku enega meseca. Jasen odgovor vladi pa je zlasti besedilo skupnega predloga za zaščito, kot ga je oblikovalo skupno zastopstvo Slovencev v Italiji, dokler je delalo skupaj.

Ssk se čudi, da je besedilo ministrstva za deželna vprašanja bolj restriktivno od stališč, ki jih je skoraj istočasno objavil Urad za meje notranjega ministrstva. Ministru Paladinu pa daje priznanje, da je z vključitvijo členu o »olajšanem zastopstvu« — kljub omejenemu pomenu določila — uradno priznal upravičenost naših zahtev po zagotovljenem zastopstvu. Pozitivno je tudi dejstvo, da se želi minister posvetovati s prizadeto skupnostjo, čeprav bi bilo bolje, ko bi bil posvet opravil pred izdelavo osnutka, ali pa če bi bil upošteval dobro utemeljene pripombe, ki jih je bil deležen Maccanico. Dejansko pa še tiskovne napake niso bile popravljene.

Tako meni svetovalec dr. Andrej Berdon, izvoljen na listi Ssk Prvi mesec delovanja nove občinske uprave lahko iz več razlogov ugodno ocenimo

Andrej Berdon je bil izvoljen v tržaški občinski svet kot kandidat Slovenske skupnosti na listah Zaveznštva za Trst s 372 preferenčnimi glasovi. Dober osebni uspeh je dosegel tudi na volitvah za vzhodnokraški sosvet, kjer je prejel preko 100 preferenc in bil izvoljen na listi Slovenske skupnosti, mandat pa je prepustil prvemu neizvoljenemu Zoranu Sosiču. Dr. Berdon je pravnik, skupaj z očetom vodi odvetniško pisarno sredi Trsta. Vprašali smo ga, kakšni so njegovi občutki po prvem mesecu delovanja nove občinske uprave.

Na prvih dveh sejah smo bili tarče grobe obstrukcije desničarske opozicije, ki nam je hotela preprečiti odobritev programa in sprejetje katerekoli odločitve. Ti dve seji sta se tudi zavlekli pozno v noč. Bil sem nekoliko presenečen nad zadržanjem teh političnih sil, ki si, kot kaže, predstavljajo politiko le kot onemogočanje delova-

Časnikar Rumiz v DSI

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bil v ponedeljek, 24. februarja, v gosteh časnikar tržaškega dnevnika Il Piccolo Paolo Rumiz, ki je pred nedavnim izdal knjigo »La linea dei mirtilli«, v kateri opisuje tragedijo na tleh nekdanje Jugoslavije in postavlja tudi svoje teorije o vzrokih zanjo. Eden od glavnih povodov, je dejal, je dejstvo, da so bivši oblastniki kljub padcu komunizma lahko ohranili oblast le z vojno. Za podžiganje sovraštva pa so znali spretno izkoristiti nekdanja sovraštva, kot tudi stari spor med dalmatinsko in dinarsko raso, ki je bolj krvoločna in primitivnejša.

V pogovoru s publiko se je gost dotaknil tudi vojne v Sloveniji, ki so jo voditelji zmagali ne z orožjem, temveč z informacijo. Ostro pa je obsodil mednarodne in še posebej evropske diplomate, ki dogajanja na tleh nekdanje Jugoslavije niso razumeli, ko je bilo mogoče prelinjavje krvi še preprečiti, prav tako pa veliko stvari, kot lahko sodimo po rezultatih, niso razumeli niti sedaj.

V zahodnokraškem rajonu so izvolili za predsednika Zdravka Bisina (DSL), za podpredsednika pa Henrika Lisjaka, ki je edini zastopnik Slovenske skupnosti v tem sosvetu.

nja drugače mislečih. Kasneje so predstavniki opozicije sami razumeli, da jim tovrstno početje lahko le škodi in so treznejše pristopili k delu.

Kot predstavnik slovenske manjšine si ne morem predstavljati, kako so te sile lahko toliko let sploh vlada-le, predosem pa mi je jasno, da jim gre pripisati odgovornost za zaskrbljujoče stanje našega mesta. Menim, da lahko primerjamo zadnjih 17 let, ko je bila na oblasti Lista za Trst, fašističnemu dvajsetletju, pa čeprav v nekoliko milejši obliki. Z izvolitvijo predstavnikov demokratičnega Trsta je naše mesto končno našlo izhod iz tega negativnega obdobja.

Kako ocenjuješ odnos nove občinske uprave do slovenskega dela prebivalstva?

Menim, da že prvi mesec delovanja lahko ugodno ocenimo in to predvsem zaradi dejstev, ki jih bom strnil v 5 točkah, in sicer:

1) županova zahvala v slovenščini po državnem televizijskem omrežju je bila nedvomno izrednega simboličnega pomena;

2) izvajanje deželne zakona 16/92 za kraško območje. Izvršni program je sicer podpisal komisar La Rosa, vendar bi Staffierijeva izvolitev gotovo preprečila izvajanja načrtovanih del;

3) župan je poslal v vse rajonske svete prevajalce že na prvi seji;

4) z odprtim pismom v krajevni Il Piccolo je župan odgovoril fašističnemu rajonskemu svetovalcu Vzhodnega Krasa in javno nastopil v vlogi zagovornika pravice do rabe slovenščine;

5) poraz desničarskega bloka je nedvomno omogočil senatorju Bratini, da je zbral tolikšno število pomembnih podpisov na osnutku globalnega zakona za zaščito Slovencev v Italiji.

Kakšni so tvoji načrti in želje za delovanje sedanje občinske uprave?

Želim si, da bi ta občinska vlada ostala stabilna v celotni mandatni dobi, saj bi se v obratnem primeru okrepila nacionalistična stran. Verjamem v uveljavitev tržaških demokratičnih kandidatov na bližnjih parlamentarnih oz. pokrajinskih volitvah. Upam tudi, da bodo naši someščani italijanske narodnosti odnesli vtis, da lahko tudi Slovenec učinkovito upravlja naše mesto in obenem sprejeli dejstvo, da je uresničevanje jezikovnih pravic nekaj povsem naravnega.

(Dar)

Glasbena matica pred hudo preizkušnjo

Glasbeno matico v Trstu je zadnja leta zajela močna kriza, ki je nastala vsaj deloma tudi zaradi ogromnih političnih sprememb v političnem slovenskem in evropskem svetu.

Vodstvo GM si na vse načine prizadeva, da bi prebrodilo sedanje težke finančno stanje, ki grize to našo zamejsko kulturno-glasbeno ustanovo. Za rešitev finančnega problema našega zamejskega Talijinega hrama smo se zavzeli vsi Slovenci v zamejstvu in seveda v matični domovini. S publicizacijo SSG smo vsi, ne glede na ideološko pripadnost, rešili in celo ojačili naše gledališče.

Danes je na vrsti Glasbena matica. Italija ji še vedno ne priznava statusa konservatorija. Slove-

lamentu; do tega mora priti, saj so vmes tudi italijanske mednarodne obveznosti (londonski in osimski sporazum). Toda v Italiji smo zopet pred politično krizo, kateri še ni videti tako kmalu konca. Glasbena matica pa je treba kljub temu in kljub vsemu rešiti in jo ohraniti pri življenju in zdravju.

GM bo 19. oktobra letos slavila 85-letnico svojega obstoja. Preživela je neštete težave in hude krize. Naj omenimo samo požig Narodnega doma v Trstu (1920), v katerem je GM imela svoje prostore, kasneje preganjanje fašističnih oblasti do nasilne razpustitve, pa še vsiljen molk tudi med vojno, vse do osvoboditve, ko je nanovo oživela. Danes ima GM 340 gojencev na Tržaškem in okrog 200 na Goriškem v okviru šole »Emil Komel«, podružnice pa ima še v Špetru, Benečiji in Kanalski dolini.

Ker zaradi finančne krize ni bilo mogoče izvesti abonmajskega sporeda, si je vodstvo zamislilo solidarnostne večere z Glasbeno matico. V Kulturnem domu sta bila že dva zelo uspela večera. Prihodnjega 7. februarja je na vrsti tretji koncert. Nastopil bo že evropsko uveljavljeni violinist Črtomir Šiškovič, bivši gojenec GM.

Če kot navadni ljudje in zavedni Slovenci že kako drugače ne moremo neposredno reševati krize, ki je zajela Glasbeno matico, bodimo ji v teh težavah ob strani vsaj s svojo prisotnostjo na teh solidarnostnih večerih. Tudi tako lahko pripomoremo k rešitvi njenih problemov, ki so istočasno tudi problemi nas vseh, saj je Glasbena matica naša ustanova.

Drago Štoka

Koncert v Miljah

S koncertom v župni cerkvi v Miljah se je v nedeljo, 23. januarja, končal niz koncertov božičnih pesmi, ki jih je letos priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta, tokrat v sodelovanju tudi z Društvom Slovencev miljske občine in miljsko župnijsko skupnostjo. Pod vodstvom Aleksandre Pertot je nastopil Združeni moški pevski zbor, ki je izvajal skladbe Riehta, Gallusa, Zorka Hareja, Bratuža, nekaj priredb raznih ljudskih pesmi, tri Vodopivčeve, Laharnarjevo »Blešče se zvezdice nocoj« in Riharjevo »Poglejte, čudo se godi«. Zadnji dve je na orgle spremljal Vinko Škerlavaj, solistični vlogi pa sta podala Giuliano Pelicon in sama dirigentka Pevce in zbrano občinstvo sta v Miljah pozdravila v imenu domačega društva Kilijan Ferluga, v imenu župnije pa msgr. Appollonio.

V ponedeljek 31. januarja bo v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu govoril zgodovinar Luigi Tavano na temo **ATTEMISI IN SLOVENCİ**,

prof. Lojzka Bratuž pa o svoji najnovejši študiji o slovenskih rokopisih iz 18. st., ki jih hrani semeniška knjižnica v Gorici.

Začetek ob 20.30

nija oz. njene oblasti pravijo, da so še same v finančnih in ekonomskih težavah. Krajevne oblasti z njo nimajo veliko posluha. Je pač slovenska šola, čeprav se v njej učijo glasbe tudi otroci italijanskih staršev.

Vodstvo Glasbene matice se trudi, da bi gojencem zagotovilo nemoten pouk. Res mu je uspelo lani zaključiti proračun oz. obračun z aktivo, to je brez dolgov v bančnih zavodih. Toda boj je bil silno težak in skoro do konca leta vprašljiv. Na pomoč so priskočile v zaključni fazi Slovenija, Slovenska kulturna gospodarska zveza in Svet slovenskih organizacij, vsaka s 125 milijoni lir prispevkov. Tolikšna vsota je bila namreč potrebna, da je učno osebje in uradništvo prejelo zaostale plače.

Letos mora vodstvo GM, skupaj z goriškim delom GM in glasbeno šolo »Emil Komel«, zopet iskati denar. In to se bo dogajalo vse dotlej, dokler ne bo GM javnopravno priznana kot glasbeni konservatorij, tako kot je npr. šola Tartini v Trstu. V rimskem parlamentu čakajo na izglasovanje zakonski osnutki, ki so jih vložile slovenske politične sile in pa zakonski predlogi vlade same (tkim. Maccanicov oz. sedaj Paladinov predlog). Ti zakonski osnutki bodo prišli enkrat v razpravo v par-

Prejšnji teden so v Števerjanu predstavili obsežno raziskavo Vlada Klemšeta

Da bi ljudje ne pozabili na imena svojih njiv, potokov in gozdičev

Pretekli teden je bila na Bukovju v Števerjanu slovesna in zelo obiskana predstavitev knjige Vlada Klemšeta *Krajevna, ledinska in vodna imena v Števerjanu*. Množične prireditve ob izidu neke knjige v zamejstvu in posebno še na Goriškem so prava redkost, ko pa gre za knjige, ki prinašajo strokovne razprave, je udeležba občinstva še vedno toliko manjša, kot da bi se ljudje bali števil in tehničnih razlag in izsledkov. Tokrat ob izidu Klemšetove knjige ni bilo tako. Morda ob tem samo zapis, da v Števerjanu v čudovitih prostorih kulturnega društva Briški grič spet ni bilo na spregled tistih ljudi, ki bi na take prireditve morali priti, tu mislim predvsem na slovenske vidnejše politike in seveda na vse tiste plačane uslužbence slovenskih organizacij, ki niso prišli na sicer zelo lep večer, o katerem pa ste najbrž že brali v dnevnem časopisju.

Kakorkoli že, knjiga krajevnih, ledinskih in vodnih imen v Števerjanu je pred nami in zaživela je svoje življenje. Po njej bodo segali vsi tisti ljudje, ki bodo o tem predelu Brd delali študije, pisali ali pa samo hoteli vedeti, kako je Števerjanec v teku stoletij poimenoval svoje koščke zemlje, svoje njive, potoke, vinograde, gozdiče in ledine in jih tako naredil za svoje. Klemše je svoje delo zelo dobro opravil in Števerjancem in seveda vsem nam dal knjigo, ki bi jo morala imeti vsaka slovenska vas, a je na žalost, kot vsi vemo, nima in je še dolgo ne bo imela.

Ob Klemšetovi knjigi se pojavlja vprašanje, zakaj naše osrednje orga-

Pogled na publiko, ki se je v Števerjanu udeležila predstavitve Klemšetove knjige (foto S. Reportage)

nizacije ne poskrbijo za podobne raziskave, zakaj ne poskrbijo, da bi se podobno gradivo zbralo za vso Goriško in ga potem objavilo v knjižni izdaji, ki edina po svoje zaustavi čas. Gre namreč za to, da se je v zadnjih dvajsetih letih ekonomska, socialna in demografska struktura naših, slovenskih vasi na Goriškem močno spremenila. Spremembe pa prinašajo s seboj čisto nove stvari, za katere ni vedno rečeno, da so dobre. Poglejmo si samo en aspekt teh sprememb. Zaradi tega, ker se zemlje dejansko ne splača več obdelovati in zaradi tega, ker je večina ljudi zaposlenih v bližnjih mestih, pretežno v Gorici in Trzinu, prihaja na Goriškem do tega, da slovenski ljudje, ki živijo na vasi, pozabljajo na imena krajev, ledin in voda, bolj preprosto povedano: pozabljajo na imena svojih njiv, gozdičev in lazen, katera so nekoč njihovi predniki ljubeznivo obdelovali, jim dali s svojim delom in bivanjem na njih tudi lastna imena, brez katerih je zemlja samo zemlja in do nje človek nima nobenega odnosa. Vsi vemo, kako so se včasih ljudje kregali za zemljo, za košček vrta, za njivo in vinograde, vsi vemo, kaj je nekdanji pomenila zemlja našemu človeku in vsi danes tudi vemo, kako malo mu pomeni danes.

Nobene patetične melanholije in tudi objokovanja starih časov ni v mojem pisanju, ker predobro vem, kako mačehovska je bila zemlja do slovenskega človeka, posebno še na Krasu in povsod tam, kjer so bili njeni lastniki tujci in veliki gospodje, naši ljudje pa samo stopnjo više od delovne živine. Hočem samo povedati, da danes izginjajo iz naše skupne zavesti slovenska imena krajev, za katera je včasih vsakdo vedel, ker je pač zanje moral vedeti, le tako je gozd lo-

čeval od sosedovega in svojo njivo od sosednje, na katero ni smel, ker je dobro vedel, da ni njegova. Ta imena pa so dragoceno narodno blago, ki nam priča o naši zgodovini, o naših prednikih in nam govori, kako globoke so naše korenine na Goriškem. Seveda govorim samo o Goriškem, a vsa stvar velja za vse ozemlje, na katerem živimo Slovenci. Posebno važna so ta imena za slovensko manjšino, ker ji govorijo o zgodovini in prednikih, o tem, da je to naša zemlja, slovenska zemlja, na kateri so točili znoj naši ljudje in zanj tudi umirali.

Prav zaradi tega bi se morali zavdati pomembnosti takih raziskav, kot je sedaj Klemšetova, in tudi zaslug, ki jih za ohranjanje slovenstva v naših krajih imajo taki ljudje. O naših organizatorjih, o dveh krovnih orga-

no važno, da se ta imena zberejo v knjigi. »Scripta manent!« so nekoč pravili stari Latinci, ki so govorili, da besede letijo, le napisano, da ostane. To velja še toliko bolj danes, v času, ko svet s pomočjo vseh javnih občil in telekomunikacijskih povezav postaja ena sama velika vas, ko se vse tako poistovetuje, da človek v tej veliki vasi izgublja svojo identiteto in se ne zaveda, da tako izgublja tudi svojo bit. Ta homologacija, kot se z grdo besedo lahko reče vsemu današnjemu, ki dela slovenskega človeka enako mislečega ameriškemu, je nevarna predvsem za male narode, predvsem za Slovence in seveda še toliko bolj za nas, ki smo manjšina. Vsaka pozaba nas drago stane, vsako pozabljenost je del te skupne pozabe in poneumljanja, ko vsi mislijo, da postajajo bolj umni s tem, da postajajo bolj enaki od enakih. Zaradi tega je važno vsako zbiranje in ohranjanje naših korenin. Naša imena krajev, voda in ledin na Goriškem so naše neprecenljivo narodno blago, brez katerega ne bi bili slovenski narod, kot ne bi bili brez slovenskega jezika, brez svojih korenin torej.

Jurij Paljk

* * *

Z zadnje seje goriškega SSŠ

Odbor Sindikata slovenske šole — tajništvo Gorica je na svoji zadnji seji posvetil razpravo predvsem razpravi o najhujšem problemu, ki zadeva šolo v Italiji, to je o okostenosti in neustreznosti časa starega in drugačnim časom nikoli prilagojenega šolskega sistema. Na zasedanju je tekla tudi beseda o možnostih, da bi slovenska sekcija zavoda ITI postala samostojna, o dvojezičnih plakatih SSŠ z vabili za starše, naj otroke vpišejo v slovensko šolo, obravnavali pa so še razne druge aktualne probleme. V februarju bo sindikat priredil zborovanja, na katerih bodo udeleženci razpravljali o novem finančnem zakonu. Učno in neučno osebje nižje srednje šole in višjih šol bo imelo zborovanje 2. februarja od 12. ure do 13.30 na Zavodu I. Cankar v Gorici, osnovnošolski učitelji se bodo srečali dan kasneje na osnovni šoli v Sovodnjah od 10.40 do 12.40, vzgojiteljice v vrtcih pa 10. februarja od 14. ure do 15.30 na osnovni šoli v Sovodnjah.

Pomembno srečanje v Rimu

Na vabilo vsedravnega vodstva Demokratičnega zavezništva so se v torek, 25. januarja, srečali v Rimu predstavniki DZ Adornato in posl. Bordon ter zastopniki strank narodnih manjšin, deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, poslanec Union Valdôtaine Luciano Caveri in poslanec Südtiroler Volkspartei Hans Widmann.

Razgovor je bil posvečen možnemu sodelovanju pri institucionalnih reformah v Italiji, a tudi na parlamentarnih in evropskih volitvah to pomlad. Stiki se bodo nadaljevali.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

GOSTOVANJE PREŠERNOVEGA GLEDALIŠČA IZ KRANJA

Ray Cooney

ZBEŽI OD ŽENE

Režija Zvone Šedlbauer

V petek, 28. januarja, ob 20.30

ABONMA RED A, D in F

v soboto, 29. januarja, ob 20.30

ABONMA RED B in E

v nedeljo, 30. januarja, ob 16.00

ABONMA RED C

V Kulturnem domu v Trstu

POPRAVEK:

V članku dr. Gabrijela Devetaka z naslovom »Podjetje in delo«, objavljenem 13. januarja, je prišlo do napake. Pravilno se naslov zbornika glasi: »Dnevi slovenskih pravnikov«. Za pomoto se opravičujemo.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Ronald Harwood

GARDEROBER

Režija Vinko Möderndorfer

V ponedeljek, 31. januarja, ob 20.30 za goriški abonma v občinskem gledališču v Trzinu

O peti izdaji »Alpe Adria Kinema«

Prejšnji teden je bila peta izdaja »Alpe Adria Kinema«, vsakoletnega srečanja, ki ga v Trstu namenjajo novostim iz filmske in splošno avdiovizualne proizvodnje, kot nastaja v širšem srednje-vzhodno evropskem prostoru. Od izvorne zasnove, ki se je »omejevala« na zaledje AA, je tržaški pregled filmov, tv in video del prešel na dokaj širok vpogled, ki res zapopade države osrednje-vzhodne Evrope: Avstrijo, Bolgarijo, Hrvaško, Italijo, Madžarsko, Nemčijo, Poljsko, Republiko Češko in R. Slovaško, Slovenijo (celovečerni film Francija Slaka, **Ko zaprem oči**, že prikazan v Gorici), Švico; ravno Bolgarija je bila letošnja novinka, ki ji je bila posvečena retrospektiva najzanimivejših del in avtorjev po (usodnem) letu 1989.

Sodeč po kronikah in vtisih gledalcev, povečini mlajšem in »angažiranem« občinstvu, je bilo solidnih in dobro sprejetih del še in še. Pri večini prevladujejo še vedno intimno naravnane in družbeno razgaljive zgodbe, naj prihajajo iz bivših socialističnih

pisniki, ki so razgalili z besedo in še dosti bolj učinkovitejšo podobo ves gnev, absurd in življenjski vakuum, izvirajoč iz umazane vojne v obleganem Sarajevu in ostalih krajih BiH.

V dobi CNN-ovega neprestanega elektronskega informiranja, ki s satelitskimi povezavami pride v realnem času do vsakega doma s pravcatimi »overdozami« vsakdanjih grozot, filmi ne odigravajo več bistvene vloge pri informiranju, so zato pa še bolj dragoceni pri globljem dojemanju in predstavljanju dane stvarnosti. Tako tudi omenjena dela in okrogla miza so le pokazali na vso zapletenost balkanskega vozla in tamkajšnje grde vojne, z razpredenostjo številnih vzkižnih odgovornosti, žrtev in protagonistov.

Obupani in nikdar resignirani Bosanci se še vedno obračajo na Evropo, a si tudi sami pomagajo in vračajo milo za drago srbskemu in hrvaškemu agresorju, kriminalni mešanici t.im. redne vojske in krvoločnih prostovoljcev...

Prizor iz filma *Zlatne godine* (Zlata leta)

držav ali iz germanskih (npr. nemški kolektivni film *Nova Nemčija*); padec zidov se tako bolj pozna po skrajno skrčenih proračunih za filmsko proizvodnjo kot po vnosu vsebin in lahke spektakularnosti zahodnjaških filmov.

Lahko bi poglobljeno obravnavali zanimivejše prispevke iz raznih nacionalno kulturnih sredin, a mislim, da je ena od teh bila letos premočno v ospredju. Krajevni in številni opazovalci od zunaj so s posebno prizadetostjo prisluhnili filmskemu in drugemu pričevanju iz držav bivše Jugoslavije. Hrvaška filma *Zlata leta* (Davor Žmegač) in *Čas za...* (Oja Kodar) ter srbski, uradno še jugoslovanski *Dezertjer* (Živojin Pavlović) so gotovo privabili največ občinstva in bili povod za najživahnejše debate. Prav tako je predstavljalo eno najodmevnejših priložnosti letošnjega »Alpe Adria Kinema« srečanja z vojnimi do-

Hrvatje obračunavajo po hitrem postopku s preteklostjo — z Jugoslavijo in komunističnim režimom v **Zlatih letih** — in prav tako dajo svojo interpretacijo o sedanjosti, napadu srbskih sil na Hrvatsko, z znano tehniko črno-belega poenostavljanja na dobre in hudobne, pozabljač seveda na lastne okostnjake v omari (film *Oje Kodar*, zadnje žene Orsona Wellesa)...

S Srbije, skozi nekonformistični pogled večnega disidenta Žike Pavlovića, je prišel morda najiskrenejši »j'accuse« proti vojni in pogorišču jugoslovanske utopije. Resda je vojna bolj okvir za značilno Pavlovićevo tragedijo čustev in smrti, vendar že sam naslov in globlje stališče protagonista Radeta Šerbedžije, da ne govorimo o ironični rabi tv poročil s fronte in o nemi sekvenci razdejanega mrtvega Vukovarja, so v tem zgovorni...

Davorin Devetak

Pred predstavitev knjige prof. Adrijana Pahorja

Razvozlavanje »tržaškega vozla« v letih 1952-1954

V Trstu bodo v četrtek, 27. t.m., v Peterlinovi dvorani (Ul. Donizetti 3 v Trstu) ob 20.30 predstavili prvo od dveh knjig o »tržaškem vprašanju« v času okrog Londonskega memoranduma s posebnim poudarkom na boju za pravice slovenskega prebivalstva in na delu samostojnih slovenskih političnih skupin. Deli sta diplomski nalogi, ki sta ju napisala profesorja Adrijan Pahor in Bruna Ciani. Prvi je raziskal obdobje od leta 1952 do 54, druga pa od 1954 do 56. Knjigi je izdal tržaški Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček.

V četrtek bodo kot prvo predstavili knjigo prof. Adrijana Pahorja z naslovom »Somrak Svobodnega tržaškega ozemlja in samostojne slovenske stranke«. O delu bo spregovoril in ga analiziral zgodovinar Jože Pirjevca, saj je teza nastala pod njegovim mentorstvom. Na nekaj vprašanj o svoji diplomski nalogi, ki je sedaj izšla v knjižni obliki, pa je sam avtor odgovoril takole.

»Somrak Svobodnega tržaškega ozemlja in samostojne slovenske stranke« je podrobna raziskava o dogodkih pri nas od leta 1952 do podpisa Londonskega memoranduma. Zakaj ste izbrali to obdobje, koliko časa je knjiga nastajala in od kod ste črpali večji del gradiva?

Na tržaški univerzi sem več let poslušal predavanja zgodovinarja prof. Pirjevca, med drugimi tudi tista o obdobju tako imenovane hladne vojne. Tematika me je izredno pritegnila, saj je profesor posvetil posebno pozornost tržaškim razmeram pred drugo svetovno vojno in po njej, skratka »tržaškemu vprašanju« in z njim povezanim ozemeljskim (in političnim) sporom vse tja do podpisa Osimskega sporazuma. Ko sem se potem moral odločiti za temo svoje diplomske naloge, mi je prijatelj Ivo Jevnikar predlagal, da bi nadaljeval raziskovanje obdobja, ki sta ga obdelala prof. Nadja Magajna in z njo prof. Aleš Brečelj, in sicer tržaško vprašanje in nastanek oziroma delovanje neodvisnih slovenskih političnih skupin od leta 1945 naprej, sem predlog z veseljem sprejel in načrt o raziskavi predstavil mentorju prof. Pirjevcu, ki je bil takoj za to. Nekaj več kot leto dni sem potem zbiral material: najbolj dragocene podatke sem črpal iz arhivske zbirke omenjenih političnih skupin, časopisov, tednikov in drugih publikacij iz tistega obdobja, pregledati pa sem moral tudi nekatere memorandume ter zapisnike vseh sej tržaškega občinskega sveta v obdobju, ki sem ga obravnaval.

Kaj se je v tem času, ki ga obravnavate, zgodilo tako pomembnega? Se Vam zdi, da takratni dogodki lahko razlagajo tudi sedanje stanje v Trstu?

V obdobju od leta 1952-54 se je zgodilo marsikaj zanimivega, čeprav se je ključni dogodek, ki je nekako determiniral »zaton« Svobodnega tržaškega ozemlja zgodil že nekaj let prej, to je resolucija kominforma, po kateri je tržaško vprašanje postalo drugorazredno; šlo je v bistvu za to, kako bi zahodne velesile razvozlale »tržaški vozla«, ne da bi oškodovale obeh držav (Italije in Jugoslavije), skratka kako bi STO razdelile. Pri tem se Američani, Angleži in Francozi niso ozirali na

mnenja in zahteve tistih prebivalcev STOja, ki so se zavzemali za ohranitev oziroma ustanovitev de facto omenjenega ozemlja (med temi zagovorniki STOja so bile prav omenjene neodvisne slovenske politične skupine). Marsikaj, kar se je takrat zgodilo v Trstu, bodisi med levo usmerjenimi Slovenci samimi (titovci in kominformovci) bodisi med omenjenimi levo usmerjenimi Slovenci in demokratičnimi Slovenci in ne nazadnje med nacionalistično usmerjenimi Italijani in Slovenci, pogojuje politiko in odnose na tem področju ter razlaga sedanje stanje v Trstu še danes.

Knjiga je napisana v italijanščini, koristno pa bi bilo, če bi delo prevedli tudi v slovenski jezik. Ste že razmišljali o tem?

Knjiga je resda napisana v italijanščini, ker sem diplomsko nalogo zagovarjal na italijanski univerzi, in resnici na ljubo sem tudi sam pomislil na to možnost, kar bi bilo tudi edino pravilo in logično. Slovenski prevod pa bi bilo po vseh teh letih skoraj nujno dopolniti z novimi podatki, saj je v zadnjem času izšlo kar nekaj knjig in publikacij o tem argumentu.

Katero povojno obdobje so zgodovinarji po Vaših ugotovitvah najbolj pomanjkljivo obravnavali oz. katera vprašanja so bila najbolj strumentalizirana?

V obravnavi pomembnih zgodovinskih obdobjev je večkrat težko objektivno prikazati posamezne zgodovinske dogodke in bi bila zato nujna neka časovna oddaljenost, ko bi sprte

(hj)

Gostovanje gledališča iz Kranja v SSG

Medtem ko v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, kjer so te dni slavili uspeh Garderobija ob prisotnosti samega avtorja Ronalda Harwooda, predsednika Mednarodnega PEN, pripravljajo dve novi uprizoritvi, dramo Miroslava Krleža V agoniji in tri enodejanke Samuela Becketta, prihaja v goste s predstavo v abonmaju Prešernovo gledališče iz Kranja. Ti kranjski komedijanti, v ožjem pomenu besede, so pri nas bolj redko na obisku. Vzrok za to je gotovo tudi v vsakovrstnih težavah, s katerimi se je otepalo to gledališče do nedavnega, ko mu je grozila celo ukinitve. Zato je toliko bolj razveseljivo ta njihov izjemen uspeh s komedijo Zbeži od žene, ki je prava uspešnica zadnjih dveh sezon.

Avtor je angleški komediograf Ray Cooney je leta 1982 v Gilfordu zreži-

ral krstno uprizoritev te svoje komedije z originalnim naslovom Run For Your Wife. Čez pol leta se je predstava preselila v Shaftsbury Theatre na londonski West End. Kritiki za samo uprizoritev niso imeli preveč pohvalnih besed, a publika je bila povsem drugačnega mnenja in je štiri leta večer za večerom polnila dvorano.

S predstavo Prešernovega gledališča se na Slovenskem očitno dogaja isto, vendar le glede uspeha, saj je kritika režiserju Zvonetu Sedlbauerju zapuano uprizoritev ocenila nad vse pohvalno.

Zgodba je seveda primerno preprosta, zato pa je tem bolj duhovita njena izpeljava. Gre za bigamista v škripcih, za taksista, ki ima dve ženi na različnih koncih Londona, vendar mu naključje prepreči, da bi se nekega dne držal vnaprej določenih razporeditev bivanja pri njiju. Nesrečni taksist je Dare Valič, srečni ženi sta Bernarda Oman in Judita Zidar, uslužen prijatelj Tine Oman, v vrtoglavem zapletanju in razpletanju pa nastopajo še Miran Kenda, Pavel Rakovec in Matjaž Višnar.

Klasična pravljica za današnji čas

Kaj pa Sneguljčica?

Ali jo je mačeha najprej skušala umoriti s svilenim pasom, kot je razvidno iz uprizoritve Mladinske skupine KD Primorec iz Trebč, in jo je šele nato zastrupila s sočnim jabolkom?

To vprašanje si je zastavil marsikateri odrasli gledalec, ki je spremljal uprizoritev Sneguljčice v zamisli in režiji Bože Hrvatič, ki je ustvarjalno posegla v pravljčni tekst in ga prelila v verze za amatersko gledališko predstavo. Režiserka je ob spretni roki Tatjane Blokar in glasbi Aljoše Starca znala pred otroške oči pričarati enkratno pravljčno vzdušje. V oporo so ji seveda bile elektronske, računalniško vodene orgle, katerih zvoki so ustvarjali odlično podlago za sproščeno petje mladih igralcev, obenem pa tudi vsakovrstne slušne in zvočne efekte: grom, nevihto in žvrgolenje ptic...

Mladi in najmlajši igralci so se tako vživeli v svoje vloge, da so prevzeli s svojo svežino in neposrednostjo. Vsi nastopajoči in sodelujoči pa so

dokazali, da je tudi danes, ko nekateri govore o kulturnem mrtvilo v vaških društvih, mogoče z navdušenjem in vztrajnim delom pripraviti pomemben kulturni dogodek.

Pripovedni okvir pravljici o Sneguljčici so ustvarili gozdni prebivalci, zajčki, srne, sove in lisičke Ivana Leuc, Manuela Carli, Martina Coretti, Jasmina Kralj, Serena Covolo, Debora Pohlen, Sofia Kralj in Biserka Cesar. Glavno vlogo nežne in dobre Sneguljčice je odigrala Eva Ciuk, njeno hudobno, strah vzbujajočo mačeho pa je zelo efektno podala Adriana Ciuk. Pravljčni svet so dopolnili Robert Čuk kot lovec, Fabio del Cocco kot kraljevič, zlasti pa palčki Tilen Kralj, Ketty Maurel, Karin Crissani, Sonja Covolo, Nicoletta Dessi, Roberta Coretti in Ketty Slavec. Kostumi so nastali v zamisli Klavdije Cotič, pod neutrudnimi rokami nekaterih mam, funkcionalne scenske panoje, hišico palčkov in njihovo pristrčno ležišče pa so izdelali A. Kralj, D. Malalan, R. Štok ter E., F. in P. Carli.

Burni aplavzi, s katerimi je občinstvo sprejelo uprizoritev, ki je stekla na Opčinah v nedeljo, 16. januarja, pod pokroviteljstvom Sklada Mitja Čuk, dokazujejo predvsem dvoje.

Prvič, da je mogoče s skromnimi sredstvi, vendar z navdušenjem in sodelovanjem tudi na amaterski ravni pripraviti kvalitetne predstave. Drugič, da je izjemnega pomena skrbeti za gledališko ponudbo, namenjeno malčkom in najmlajšim sploh, ki nimajo veliko priložnosti za ogled otroških uprizoritev. Gledališko zanimanje pa se oblikuje že v najnežnejših letih. Mladi starši si takih predstav želijo za svoje malčke še več, v pričanju, da je skrb za tovrstne predstave bogata naložba za našo prihodnost...

Majda Artač Sturman

Razvozlavanje »tržaškega vozla«...

strani ne bile več tako čustveno vpletene v nekdanje divergence. Vsekakor mislim, da je bilo glede pisanja o tržaškem vprašanju najbolj strumentalizirano, seveda s strani določenih krogov, obdobje štiridesetdnevne jugoslovanske uprave mesta z vsemi posledicami, ki so iz te izšle.

Vas bo mogoče izid knjige spodbudil za nadaljevanje Vašega raziskovalnega dela?

Kot že rečeno, bi si najbolj želel, da bi delo najprej izšlo dopolnjeno v slovenščini, ne izključujem pa možnosti, da bi se lotil morda celo nadaljnega raziskovanja povojnega obdobja na Tržaškem, predvsem pa nadaljevanja tistega, kar je bilo začeto. Kljub zanimanju za zgodovino pa sem po duhu bolj literarno usmerjen, zato bi se najraje usmeril na to področje.

Posnetek z obiska angleškega dramatika R. Harwooda v Trstu. Na sliki so (z leve) ravnatelj SSG Košuta, gost, F. Benedetič in R. Dolhar (foto S. Ferrari)

Janko Jež

(4)

Santin in Marin pobratima

(Dopisovanje med katoliškim nadškofom in voltairjanskim svobodomislecem)

Bili smo žrtev moralnega upora, ki smo ga sami povzročili, pri čemer smo izdali krščanskega duha apostola Pavla, ki ga je izpovedal v pismu Galatejcem:

»Tu ni več ne Žida in ne Grka. Tu ni več sužnja in niti svobodnjaka. Tu ni več moškega in niti ženske, kajti vsi skupaj smo eno v Jezusu Kristusu.«

Nismo bili sposobni ustvariti to enotnost, zato je nastopil Kainov zakon.

Sodim, da Vi, dragi škof, nimate pravice do domovine, ki je različna od zakona, ki ga je proglašal Pavel. Jaz sem Vam sledil z veliko ljubeznijo in z velikim razumevanjem tudi v Vaši strastni predanosti italijanstvu, bil sem si pa že tedaj na jasnem o naši odgovornosti, »da smo ravnali s Slovenci kot z »drugimi«, kot z »drugičnimi« in ne kot z brati.

Seveda v trenutku upora Slovenci niso bili več dosegljivi za pomirjevalen nastop.

In ne pozabimo, da bi jih Hitler uničil v primeru svoje zmage.

In mi smo šli za Hitlerjem in si priključili Ljubljano. S tem smo jih najgloblje užalili.

Slovenci so ubili mojega sina: to je bila njihova pravica, to je bila njihova dolžnost.

Zato Vas prosim, da se vzdržite strastno dojemati mnenja, ki jih zgodovinsko ne morete opravičiti.

Zato si dovoljujem, da Vam svetujem najstrožjo in najbolj temeljito obdelavo zgodovinske snovi, ki je ne smejo motiti preudarjanja in čustveni izlivi.

Napad Biagia Marina je mojstrski, v skladu z njegovim značajem in z njegovo miselnostjo svobodnega in neodvisnega človeka celo v odnosu do svojega škofa v zadevah, ki niso verskega ali cerkvenega značaja. Celotno glede politične in socialne etike je imel Marin veliko prednost pred Santinom.

Prav tako dolg in razčlenjen je bil Santinov odgovor. Ni dvoma, da ga je globoko presunilo Marinovo sklicevanje na smrt sina Falca.

»Želim, da pred mojim odhodom v Lourdes prejmete izraze moje priskrbe hvaležnosti. Uslugo, ki ste mi jo naredili, lahko pričakujem samo od prijatelja. Imam pa pomislek, da ste Vi morda moj sestavek tolmačili kot sad moje prenapetosti.

Vrgel sem na papir nekaj zapiskov. Vi mi pa svetujete, naj napišem knjigo in celo navajate njena poglavja. O tem bom še razmišljal. Moja namera je bila, da ugotovim resnico o dogodkih in premočrtnost namenov, kot je pač možno za ubogega človeka, ki ga vodi odkritosrčnost.

Zapiske sem stresel na papir. Sestavek ima verjetno ponavljanja, ki se jih niti ne spominjam in ki jih moram črtati. Vi mi svetujete večjo pripovedno strogost. Prav imate. Jaz pa lahko pišem samo o tem, česar se spominjam, kajti pri mojih letih mi spomin peša.

Res je, da nas strastnost ne sme napraviti krivične, res pa je tudi, da se je kar tako ne morem rešiti. Mislil sem, da se zaradi nje ne bom zašel na stranpota. Zares se ne spominjam, kako sem presojal komunizem. Bom vse še en-

Tajnica SKK Maša Pregarc o najpomembnejšem večeru v sezoni društva »Sedaj, ko je Slovenija samostojna, mladi močnejše čutimo narodno pripadnost«

Mladi odborniki Slovenskega kulturnega kluba, ki ima svoj sedež v Ulici Donizetti 3 v Trstu, so v soboto, 22. januarja, priredili svoj najpomembnejši večer v sezoni — Slovenija party, praznik ob 3. obletnici osamosvojitve naše matične domovine. Častni gost je bil tokrat slovenski obrambni minister Janez Janša, ki je mlade tudi nagovoril, slavnostni govornik pa častnikar Saša Martelanc. Svoj poseg je posvetil Francu Jezi, idejnemu očetu neodvisne slovenske države, ob 10-letnici smrti.

Člani SKK prirejajo takšno srečanje že tretjič. Prvič je bil Slovenija party v času, ko je matica komaj in s težavo dosegla mednarodno priznanje in smo Slovenci končno dobili lastno državo. Večer je bil dobro in skrbno organiziran. Mladi so pokazali, da so sposobni prirediti tudi zahtevnejše srečanje. Slovenskega praznika se je udeležila tudi starejša publika in je bilo treba torej pripraviti program, ki bi ustrezal vsem. To je članom SKK imenitno uspelo. Za pevski del programa je poskrbel kvaliteten zbor »J. Gallus«, govorniki del kulturnega sporeda pa sta povezovala Alenka Štoka in Štefan Pahor. Organizatorji so tudi pripravili recital z odlomki iz del znanih slovenskih avtorjev, ki so opevali lepote Slovenije in sanjali o njeni samostojnosti. Tajnica SKK Maša Pregarc, dijakinja realne gimnazije »F. Prešeren iz Trsta«, je o tem večeru in o delovanju Slovenskega kulturnega kluba nanizala nekaj zanimivih podatkov.

Kako danes mladi v zamejstvu občutijo dejstvo, da je matična domovina postala samostojna država?

Na to vprašanje bom odgovorila tako, kot osebno čutim, a mislim, da to velja za vse. Tudi mladi smo vedno upali, da se bo Slovenija osamosvojila, in reči moram, da sedaj veliko močnejše čutimo tudi svojo narodno pripadnost kot prej, ko je še obstajala Jugoslavija.

Večer, kakršen je Slovenija party, je verjetno zahteval veliko dela in truda. Prvič se ga je letos udeležil minister iz matice...

Veseli smo, da je na naš sobotni večer prišel minister Janez Janša, ker menimo, da ima veliko zaslug, da imamo svojo državo. Če njega ne bi bilo, bi se verjetno dogodki drugače razvijali. Slovenija Party je najpomembnejši večer naše sezone in nanj smo se tudi letos dolgo pripravljali. Program zanj smo določili že veliko prej, na mesečnem občnem zboru (na katerem določimo navadno program za ves mesec) pa smo se na-

tančno dogovorili, kako bo vse potekalo. Dela je bilo veliko, za trud pa se je treba zahvaliti tudi članom naše gledališke skupine Eriki in Sari Balde, Tomažu Susiču ter Manici in Andreju Maver, ker so se na nastop dalj časa in resno pripravljali in imeli tudi veliko vaj.

Kaj pa bi povedala o redni dejavnosti Slovenskega kulturnega kluba? Kakšna srečanja prirejate? Ukvarjate se tudi s pisanjem, gledališko dejavnostjo, književnostjo...

Poleg rednih večerov, ki so pri nas vsako soboto, urejamo člani Slovenskega kulturnega kluba tudi prilogo revije Mladika — Rast pod vodstvom Jadranke Cergol. Na straneh te priloge poročamo o naših najzanimivejših večerih, posebno še, če smo imeli v gosteh kakega važnega predavatelja, pišemo pa tudi o drugih temah, ki zanimajo naše mlade. SKK ima tudi aktivno gledališko skupino ter literarni krožek. V njem sodelujejo v glavnem »senatorji«, tako namreč mi imenujemo nekoliko starejše člane kluba.

Ali SKK goji tudi stike z drugimi sorodnimi društvi iz zamejstva in Slovenije? Omenila si, da so vaši obiskovalci v glavnem višješolci. Iz katerih šol so?

Če naj najprej odgovorim na drugi del vprašanja, moram reči, da prihajajo naši člani predvsem iz klasične in realne šole, precej manj in trgoveške, iz ostalih šol pa skoraj nič. Stike z drugimi sorodnimi društvi sedaj šele navezujemo. Nekaj korakov za zблиžanje z organizacijami v Sloveniji smo že naredili.

V prihodnje pa bi predvsem želela, da bi se Slovenski kulturni klub bolj odprl in se povezal z domačimi slovenskimi društvi, česar sedaj ni. Kdor pa bi želel priti k nam, naj nikar nima pomislekov zaradi besede »kulturni«. Seveda, kultura ima pri nas svoje mesto, predvsem pa se tu sklepajo prijateljstva in znamo se prav imenitno zabavati.

Za konec pa nekaj osebnega. Kot igralka si nastopila v zadnjem delu svojega očeta Aleksija Pregarca v igri, posvečeni škofu Antonu Martinu Slomšku, s katero boste konec tega tedna gostovali v Rimu. Kako ti ugaja nastopanje na odru?

To je prva igra, v kateri nastopam, in izkušnja mi je zelo všeč, zato bi rada nadaljevala z igranjem. Sploh pa se mi zdi pozitivno, ker so tudi drugi moji sovrstniki zelo navdušeni nad gledališko dejavnostjo. Veliko članov SKK sodeluje v gledališkem krožku pod vodstvom Lučke Susič in pri radijskem odru.

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič

Edino slovensko stranko...

◀▶☒
Ker bo manjšinsko varstvo gotovo eno izmed vprašanj bližnjega razgovora med ministrskima predsednikoma Italije in Slovenije Drnovškom in Ciampi-jem, je Ssk sklenila, da opozori na primernost, da bi dr. Drnovšek pred odhodom v Švico zaslišal skupno slovensko zastopstvo.

V zvezi s to problematiko je deželno tajništvo Ssk tudi izrazilo začudenje in protest, ker je novi vodja italijanskih članov mešane slovensko-italijanske komisije za dograjevanje dosedanjih meddržavnih sporazumov, dr. Manno, ob nedavnem obisku v Furlaniji-Julijski krajini srečal predstavnik deželnih in krajevnih oblasti, istrskih beguncev ter optantov, ne pa slovenske manjšine.

Končno je deželno tajništvo Ssk podprlo akcijo za predpise v slovenske šole. Slovenski otrok spada v slovensko šolo, pa tudi otrok iz mešane-ga zakona, ki želi biti deležen obeh jezikov in kultur, spada v slovensko šolo, ne pa v italijansko ali pa mednarodno šolo.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

krat prebral. Vedno pa mislim na zatiranje človeških pravic v Rusiji in na Češkoslovaškem. Na komunizem gledam stvarno. Kjerkoli je na oblasti, je človek postal številka in tam vero preganjajo. Evrokomunizem zaenkrat sloni na zatrjevanjih in na obljubah. Imam pred očmi še komunizem, kakršen se nam je pokazal med leti 1945 in 1950. Imel je izrecno nacionalističen izraz. Kot se je fašizem bedasto in krivično polastil Ljubljane, tako je hotel komunizem iz Trsta napraviti del Jugoslavije. Zasedel je in se polastil našega mesta, ki je italijansko, prav tako kot je Ljubljana slovensko mesto, ter je iz Trsta pregnal naše ljudi. To je zgodovina, ki smo jo mi doživljali. In o tem komunizmu govorim.

Čeprav se zavedam mej svoje človeške narave, sem vedno skušal priznavati vsem njihove pravice. Da bi vedeli, kako je bilo to v nekdanjih hudih časih težko! Vsi se lahko zmotijo. In prav zaradi tega sem se pri tem zadržal. Lahko Vam rečem, da sem že tedaj prejemal ganljiva pisma slovenskih in hrvaških duhovnikov, posebno onih, ki so ostali v Jugoslaviji. Komunisti so me zaradi svojih posebnih namenov prikazovali kot sovražnika Slovencev. To je golo obrekovanje. Ko sem prišel v Trst, sem se ravnal po zadržanju msgr. Fogarja. Znašel sem se sredi večnih bitk. Ob koncu vojne sem prosil msgr.

Ukmarja, naj mi v imenu slovenskega duhovništva sporoči, kakšne izboljšave pričakujejo od mene. Sprejel sem njihove predloge.

Zaradi Vašega prijateljstva sem Vam bil dolžan ta pojasnila. Verjemite mi, da sem Vam zelo hvaležen za pravilne nasvete, ki mi jih Vi lahko dajete. Izgubili ste sina v nesrečni vojni, ki je naša, ker je bila vojna italijanske vlade, čeprav ni bila vojna italijanskega naroda.

S tem se končuje dopisovanje med pesnikom Biagiom Marinom in tržaškim škofom Antonom Santinom. To dopisovanje se je končalo z izsiljeno izpovedjo pokojnega škofa, kar je razvoj njunega pisanja nazorno nakazoval. Vendar je ta spoved prišla šele po toči, ki je razdejala božji vinograd, ki smo ga tudi mi na Tržaškem in povsod tam, kjer živimo, skrbno negovali. S koncem druge svetovne morije, ki je mi nismo sprožili, še ni končalo sprenevedanje teh istih ljudi, ker nam še vedno kratijo najbolj osnovne pravice do varne trgatve v Gospodovem vinogradu. Uporabljam ta način izražanja, da me bodo razumeli tudi na drugi strani. Zaman je čvekati o krščanstvu in demokraciji, če tega krščanstva in demokratičnosti ne dokazujemo tudi z dejstvi.

(konč)